

Sanering betaald voetbal in 1964 (2)

Ernest Verhees

Het betaald voetbal deed in 1954 in Nederland zijn intrede.¹ Na nog geen tien jaar, voorafgaand aan het seizoen 1964-1965, luidden de koppen in de voetbalkrant van *Het Vrije Volk*: 'Voetbal staat voor bankroet' en 'Miljoenenschuld'. Voetbalcommentator Herman Kuiphof noemde in het *Limburgs Dagblad* als oorzaak van de problemen de veel te lichte eisen waar een club in 1955 aan moest voldoen om toegelaten te worden als semi-profclub. 'Indien men tien jaar geleden niet zo inschikkelijk was geweest tegenover al die tientallen clubs en clubjes die het avontuur (vaak met de ogen dicht!) wilden ondergaan, dan zou men nu niet met de brokken zitten en zou er geen sanering nodig zijn.'² De pogingen om deze, volgens Kuiphof, 'roulette' in 1964 – het jaar van het 75-jarig bestaan van de KNVB – te herstellen, leidde bijna tot een scheuring in de bond door een hoog oplopend conflict tussen de sectie betaald voetbal en de sectie zondagamateurs. Dit artikel bevat een reconstructie van de gebeurtenissen.

In december 1954-1955 begonnen 56 clubs aan de eerste Nederlandse semiprofvoetbalcompetitie, een mengeling van clubs die eerder dat jaar begonnen waren aan de 'wilde' profcompetitie en amateurclubs uit de eerste klasse die de sprong wel wilden wagen. De aantrekkingskracht van het betaald voetbal was zo groot dat er zich voor de volgende competitie van 1955-1956 nog eens 54 clubs aanmeldde, zelfs uit de tweede en derde klasse amateurs. Volgens KNVB-voorzitter Hopster realiseerde zich niet iedereen welke consequenties het betaald voetbal met zich mee bracht. 'Ik vrees,

dat vele van de ruim honderd clubs, die nu "ja" hebben gezegd, het op de duur niet zullen volhouden. Een van de nijpendste vraagstukken, die ons bezighouden is juist dit probleem. Want wat moet er van dergelijke clubs, die in moeilijkheden geraken, terechtkomen? (...) Het kan haast niet anders, of er doen zich hier straks mislukkingen voor, die ten dele wel tot fusies zullen leiden.'³

Uiteindelijk voldeden er 25 clubs van de 54 aan de toelatingseisen. Brabantia uit Eindhoven keerde als enige club na een jaar betaald voetbal vrijwillig terug naar de amateurs. Zo ontstond er in 1955-1956 een competitie van twee hoofdklassen en drie eerste klassen met in totaal maar liefst 80 clubs. Zoals Hopster al voorspelde, bleek het zowel sportief als financieel voor veel clubs moeilijk vol te houden. Het animo om vrijwillig terug te keren naar de amateurs of te fuseren was echter gering. Clubsentimenten speelden daarbij vanzelfsprekend een rol, maar er was organisatorisch en praktisch een zeer moeilijk te nemen horde: er moesten afspraken worden gemaakt over de indeling van clubs in de amateurcompetitie na terugkeer of verplichte degradatie. De structuur van de KNVB en de besluitvorming binnen die structuur speelden daarin een belemmerende rol.

Na de moeizame acceptatie van het betaald voetbal was de KNVB in 1955 gereorganiseerd. De amateurafdeling kende daarna secties voor de zondagamateurs, zaterdagamateurs en afdelingen, met daarbovenop een overkoepelend bestuur en een algemene vergadering amateurvoetbal. Onder het bondsbestuur kwam een nieuwe sectie betaald voetbal. De besturen van deze nieuwe sectie en de zondagamateurs kwamen in 1957 overeen dat terugkerende clubs tot 1 juli 1959 zouden worden ingedeeld in de klasse waarin ze voor hun overgang naar het betaald voetbal gespeeld hadden. Nadat slechts twee clubs hier gebruik van hadden gemaakt, werd de deadline twee jaar verschoven, maar met de nieuwe bepaling van 'plaatsing in de klasse waar plaats is'. Wat dat in de praktijk kon betekenen, bleek in 1963, bij de eerste 'fusie in de top' van de semi-profclubs Storm-

1 Zie voor het ontstaan en de sportieve geschiedenis van het betaald voetbal: Verkamman, Matty, en Evert Vermeer. *Om 't Spel en de knickers, 40 jaar Betaald Voetbal in Nederland*. Zeist: KNVB/Amsterdam: Windroos, 1994; Verkamman, Matty, en Frans van den Nieuwenhof. *50 jaar betaald voetbal. De complete geschiedenis*. [Eindhoven]: De Boekmakers, 2004; Cottaar, Jan. 'Koerswijziging amateurisme – semiprofessionalisme.' In: *Voetballen toen en nu. Bundel opstellen verschenen ter gelegenheid van het 75-jarige bestaan van de K.N.V.B.* [s-Gravenhage]: Koninklijke Nederlandsche Voetbalbond, 1964: 57-82. De bestuurlijke en organisatorische geschiedenis zijn voor de eerste jaren uitgebreid beschreven in: Gumster, W.K. van de. 'De ontwikkeling van het betaald voetbal in de Koninklijke Voetbalbond.' In: *Handboek K.N.V.B.* Deventer-Antwerpen: Kluwer, 1968: 103-167.

2 *Limburgs Dagblad* (18 augustus 1964).

3 *De Telegraaf* en *Leeuwarder Courant* (citaat) (9 maart 1955).

Bijeenkomst van de KNVB-sectie betaald voetbal in hotel Krasnapolsky in Amsterdam, op 5 augustus 1961. Links (met bril) Jos Coler en Henk Burgwal, en Bromt, Schreuder, Zon. Fotograaf Wim van Rossem/Anefo. Collectie Nationaal Archief in Den Haag.

vogels uit IJmuiden en VSV uit Velsen, beide spelend in de Tweede Divisie betaald voetbal. Deze clubs gingen, na het afstoten van de profafdelingen aan de nieuwe stichting betaald voetbalclub Telstar, verder als amateurclubs in de vierde klasse. Dat was voor clubs die een dergelijke Telstarfusie overwogen, weinig motiverend. Zij wensten met hun zogeheten amateurstarten in de eerste klasse of op zijn minst naar sterkte te worden ingedeeld, maar zagen nu dat 'plaatsing waar plaats is' kon uitmonden in het laagste niveau.⁴

Reorganisatiecommissie

Door fusies, gedwongen degradaties en vrijwillige terugkeer waren er bij het begin van het seizoen 1963-1964 van de 80 clubs betaald voetbal nog 64 over.⁵ Zij waren gelijk verdeeld over een Eredivisie, een Eerste Divisie en twee Tweede Divisies. Omdat dit er voor een financieel gezonde competitie duidelijk nog steeds te veel waren, besloot een gecombineerde vergadering van de besturen van de sectie betaald voetbal en de sectie zondagamateursoetbal in oktober 1963 tot het instellen van een 'Reorganisatiecommissie competitiewezen' om een voorstel te maken voor 'een gezondmaking van het gehele voetbal'.⁶

Het grootste vraagstuk waar de commissie voor stond, was de regeling voor de terugkeer naar de amateurs. Beide voorzitters van de sectiebesturen, Jos Coler (profs) en Jaap Egberts (amateurs), namen erin plaats. Daarnaast werden H.J. van Dalen en M.J.

4 Voor deze en onderstaande alinea's is gebruik gemaakt van Nationaal Archief (NA), Den Haag, Koninklijke Nederlandse Voetbalbond (KNVB), nummer toegang 2.19.123, inv.nr. 385 en van: Van de Gumster, 'Ontwikkeling betaald voetbal', 139-147.

5 Zie voor een overzicht van verdwenen betaaldvoetbalclubs: Schwillens, Martijn. *Verdwenen maar niet vergeten. 50 jaar betaald voetbal*. [Nieuwegein]: Arko Sports Media, 2004.

6 NA, KNVB, inv.nr. 385, Verslag gecombineerde vergadering (25 oktober 1963).

Jansen (betaald voetbal) en J. Jaspers en Dirk Nijs (amateurs) als leden benoemd, met Henk Burgwal, de secretaris van het sectiebestuur betaald voetbal, als commissiesecretaris. Zij werden het snel eens over het streven om twaalf semiprofclubs aan het einde van het seizoen 1963-1964 op te nemen onder de amateurs, en wel in de eerste klasse. Voorwaarde was dan wel dat die clubs volledig afscheid namen van het betaald voetbal. Dit voorstel had geen betrekking op fusies. Mochten er niet minstens twaalf clubs deze stap nemen, dan zou door een degradatieregeling het aantal semiprofclubs tot 54 worden teruggebracht. Over de klassenindeling bij terugkeer in geval van een Telstarfusie waren de meningen verdeeld, men besloot deze vooralsnog 'van geval tot geval' te bekijken.⁷

Om een beeld te krijgen van de stemming en bereidwilligheid om terug te keren naar de amateurs of te fuseren aan de top ontwierp secretaris Burgwal een enquête, te houden onder alle semiprofclubs. Hierin stond, naast de voorgestelde sanering met twaalf clubs, dat bij de indeling na een Telstarfusie '(...) de sterkte van die amateurafdeling maatgevend zal zijn voor het plaatsen in een bepaalde klasse'.⁸

In de volgende commissievergadering op 15 februari 1964 werd duidelijk dat bij de meeste clubs die wilden terugkeren, de belangstelling vooral uitging naar een Telstarfusie. Dit werd dan ook het commissievoorstel, zij het met tegenstand van amateurvertegenwoordiger Dirk Nijs, die vasthield aan indeling in de vierde klasse. Het sectiebestuur zondagamateurs nam in zijn vergadering van 27 februari echter het gematigdere standpunt in dat er vooraf geen toezeggingen gedaan konden worden over de indeling van amateurstarten.⁹ Burgwal maakte op 4 maart de resultaten van de enquête bekend. Drie clubs twijfelden over vrijwillige terugkeer en maar liefst 24 clubs waren positief over een Telstarfusie. Hij meldde bovendien: 'Volgens de ontvangen reacties is het wel duidelijk, dat sanering via Telstarfusie slechts kan slagen, indien indeling van de amateurstarten plaatsvindt in de 1^e klasse'.¹⁰

Rapport Commissie Zelfstandigheid

Op 14 maart kwam de Reorganisatiecommissie weer bij elkaar met de indeling van de amateurstarten als hoofdthema. Onderlinge verwijten tussen de commissieleden uit beide secties maakten de sfeer er niet beter op. Nijs bedankte zelfs als lid omdat er

7 NA, KNVB, inv.nr. 385, Verslag vergadering Reorganisatiecommissie competitiewezen (14 december 1963).

8 NA, KNVB, inv.nr. 385.

9 NA, KNVB, inv.nr. 385, Besluiten sectiebestuur zondagamateurs (27 februari 1964).

10 NA, KNVB, inv.nr. 385, Rapport Burgwal van 4-3-1964.

van de werkzaamheden volgens hem niets terecht kwam. Ondanks het voornemen weer spoedig bij elkaar te komen, bleek het de laatste commissievergadering te zijn geweest.¹¹

De sectiebesturen gingen afzonderlijk over het beladen onderwerp praten en bovendien werd het een discussiepunt in het rapport van de Commissie Zelfstandigheid. Deze commissie was sinds 1962 bezig voorstellen te formuleren voor een grotere zelfstandigheid van de secties amateurvoetbal en betaald voetbal van de KNVB. Het was de bedoeling dat het rapport van de commissie op een buitengewone bondsvergadering in juli op de agenda zou staan.

Eind mei kwam het langverwachte rapport uit. Een reeks vraagstukken met betrekking tot de organisatie en competities van de KNVB kwamen erin aan de orde en in dat kader sprak het zich ook uit over de overgang van het betaald voetbal naar het amateurvoetbal en omgekeerd. Voor de indeling in de amateurklasse bij terugkeer koos de commissie in alle gevallen voor een indeling naar sterkte. Om die sterkte te bepalen werd een koppeling gemaakt met de reserveklasse waarin het hoogste amateurelftal – het derde elftal, na de twee elftallen met betaalde spelers – van de semiprofclub speelde.¹² Dit was in lijn met de conclusie van het sectiebestuur zondagamateurs in zijn vergadering van 2 mei: '(...) dat bij een tot stand gekomen fusie in de top de amateurstaarten naar speelsterkte in de competities van het amateurvoetbal moeten worden ingedeeld'. Dus niet per definitie naar de vierde klasse, niet 'waar plaats is', maar naar sterkte, zoals ook in de enquête van 17 januari had gestaan.

De sectie betaald voetbal was van het begin af aan voorstander geweest van dit uitgangspunt. De onderhandelaars in lopende fusiebesprekingen in Den Bosch, Haarlem en Groningen voelden zich door dit standpunt van de amateurs gesterkt om een indeling in de eerste of tweede klasse in het vooruitzicht te stellen. Dat gebeurde zonder dit nadrukkelijk met de amateurs te bespreken en zonder een definitief besluit van het bondsbestuur. Toen de amateurs in aanloop naar de bondsvergadering van mening veranderden, ontstond er dan ook een groot probleem voor de sectie betaald voetbal en de betrokken clubs.¹³

Dreigende scheuring KNVB

Begin juni besloot het bestuur van de zondagama-

teurs, bij de bespreking van het rapport van de Commissie Zelfstandigheid, dat in alle andere gevallen dan volledige terugkeer, indeling in de vierde klasse moest volgen. Burgwal zag de problemen al aankomen. In een begeleidende brief bij het bericht van de amateurs schreef hij aan de leden van het sectiebestuur betaald voetbal dat dit advies in flagrante strijd was met eerdere afspraken in de Reorganisatiecommissie. Gezien de ontwikkelingen bij lopende fusiebesprekingen diende het bondsbestuur zo snel mogelijk een beslissing te nemen. 'Onnodig te zeggen, dat de leden van het sectiebestuur betaald voetbal en de ondergetekende, die de semi-profclubs bij de fusiebesprekingen hebben voorgelicht, een zeer slechte beurt hebben gemaakt bij de clubbesturen en de gemeentebesturen.'¹⁴

Burgwal en andere leden van de sectie betaald voetbal waren met verwachtingen over relatief hoge indelingen met clubs besprekingen aangegaan. De koerswijziging van de amateurs en de instemming daarmee door het bondsbestuur leidde tot woede die het eerst geuit kon worden op de bestuursvergadering van de sectie betaald voetbal op 22 juni 1964: 'Het bestuur acht zich door de vertegenwoordigers van het amateurvoetbal misleid, ten gevolge waarvan een verkeerde voorlichting is gegeven aan leden van gedeputeerde staten, burgemeesters, wethouders, vertegenwoordigers van bedrijfsleven enz. (...) Er is weinig respect voor de houding van het amateurvoetbal in dezen en de bond heeft zich naar buiten uit belachelijk gemaakt.'

Door het 'onzalige besluit van het amateurvoetbal en het bondsbestuur' besloot het bestuur betaald voetbal unaniem af te treden, maar op verzoek van bondsvoorzitter Schröder werd dit uitgesteld tot een bijeenkomst van het bondsbestuur op 27 juni.

Wat te verwachten was, gebeurde daar: de voorzitters van de twee sectiebesturen kwamen in deze bijeenkomst recht tegenover elkaar te staan. Egberts: 'Het bondsbestuur wordt woordbreuk verweeten, het Amateurvoetbal heeft misleiding gepleegd enz. De oorzaak van alle ellende ligt in het feit besloten dat het Betaald Voetbal bij de fusiebesprekingen verwachtingen heeft gewekt, welke ongemotiveerd waren.' Coler '(...) vindt de door hem genoemde argumenten voldoende om te bewijzen hoezeer het Amateurvoetbal gefaald heeft in het nakomen van beloften'.

Voorzitter Schröder kon alleen maar concluderen dat beide partijen niet nader tot elkaar waren

¹¹ NA, KNVB, inv. nr. 385.

¹² NA, KNVB, inv. nr. 385 Rapport Commissie Zelfstandigheid (mei 1964): 7.

¹³ Van de Gumster, 'Ontwikkeling betaald voetbal', 142-147.

¹⁴ Brief van Burgwal aan Coler (9-6-1964), in: NA, KNVB, inv.nr. 388.

gekomen.¹⁵ Voorafgaand aan de buitengewone bondsvergadering in Utrecht zetten beide partijen de zaken nog verder op scherp. De semiprofs namen een motie aan dat de sectiebestuursleden die lid waren van het bondsbestuur deze functie niet meer zouden uitoefenen. De amateurs besloten de discussie niet af te wachten en vooraf al niet akkoord te gaan met het rapport van de Commissie Zelfstandigheid op het punt van indeling bij terugkeer.

'Zal de bom barsten in de KNVB?', 'Donkere wolken aan voetbal-firmament' en 'Twist om futilliteit dreigt KNVB te verscheuren' luidden de koppen in de sportpers.¹⁶

Het grootste vraagstuk waar de commissie voor stond, was de regeling voor de terugkeer naar de amateurs.

Op zaterdag 18 juli vond de buitengewone bondsvergadering plaats, waarin het rapport van de Commissie Zelfstandigheid zou worden besproken. Toen Coler en Egberts na hun openingstoespraken beloofden de strijdbijl te begraven en niet langer de schuldvraag te stellen, leek de ergste kou uit de lucht. In hun samenvatting van de gebeurtenissen van de voorafgaande maanden bleven ze lijnrecht tegenover elkaar staan, maar langer terugkijken had geen zin. Onder toezien oog van bondsvoorzitter Schröder schudden ze elkaar de hand om het streven naar het behoud van de eenheid in de KNVB te benadrukken. Alle hoop was nu gevestigd op het rapport, maar de vergadering kende vier uur lang, in een tropische hitte, een chaotisch verloop met een onbevredigend resultaat.

Voorzitter Schröder wilde het rapport met een tweederde meerderheid aangenomen hebben. Om de noodzakelijke aanpassingen in het reglement van de KNVB door te kunnen voeren, was namelijk in een volgende bondsvergadering ook zo'n meerderheid nodig. Als die meerderheid nu niet gehaald werd, zou een uitwerking in reglementsartikelen zinloos werk zijn. Ondanks het schrappen van twee onderdelen uit het rapport lukt dit niet, al scheelde het slechts één stem (57 tegen 30).

Het zal niet verrassend zijn dat onder druk van de amateurs ook het hoofdstuk over terugkeer van semiprofclubs was gesneuveld en vervangen door

15 NA, KNVB, inv. nr. 388, Notulen vergaderingen sectiebestuur betaald voetbal (22 juni 1964) en bondsbestuur (27 juni 1964). Zie ook: 'Sectie-bestuur betaald voetbal gebelgd over amateurs'. *De Telegraaf* (25 juni 1964).

16 *Sport en Sportwereld* (29 juni 1964 en 6 juli 1964).

Algemene vergadering van de KNVB op 18 juli 1964, gehouden in Esplanade te Utrecht. Jos Coler (links) en J. J. Egberts reiken elkaar de hand. In het midden, verscholen achter de schuddende handen: A. L. M. Schröder. Fotograaf: Joop van Bilsen/Anefo. Collectie Nationaal Archief in Den Haag.

het voorstel dat het bondsbestuur over de indeling diende te beslissen. Hoewel Schröder afsloot met de woorden dat al het werk van de commissie voor niets was geweest, werd het uitgekleden rapport uiteindelijk wel aangenomen. De beslissing over de terugkeer lag bij het bondsbestuur.¹⁷ Met een meerderheid van vertegenwoordigers van amateurs in dat bondsbestuur was dat oordeel wel te voorspellen.

Toch jubileumviering mogelijk

Om op de volgende bondsvergadering een nieuwe confrontatie tussen de secties van de amateurs en semiprofs te voorkomen, riep voorzitter Schröder op 5 september 1964 beide sectiebesturen bij elkaar op het sportcentrum in Zeist. De gemoederen waren blijkbaar voldoende bedaard om nu wel tot een akkoord naar ieders tevredenheid te kunnen komen. Er kwam eindelijk duidelijkheid over de regels voor terugkeer van semiprofs naar amateurs, voor alle opties. In lijn met het rapport van de Commissie Zelfstandigheid werd het een variant van indeling naar sterkte: 'Bij Telstarfusies worden de terugkerende verenigingen ingedeeld in de 4^e klasse, met dien verstande, dat het 1^e elftal van de vereniging wordt geplaatst in de 3^e klasse, indien het 3^e elftal uitkomt in de reserve 1^e klasse.'¹⁸

Nu deze grote hobbel eindelijk genomen was en de vrede of minstens wapenstilstand was getekend, konden de voorbereidingen beginnen voor de viering van het 75-jarig bestaan van de KNVB op 8 december 1964.

17 *Sport en Sportwereld, Sportkroniek, Nieuwsblad van het Noorden en De Waarheid* (20 juli 1964). NA, KNVB, inv. nr. 388.

18 Het besluit werd genomen op 5 september, citaat in een brief aan de districtsbesturen (9 september 1964), in: NA, KNVB, inv. nr. 388. Van de Gumster, 'Ontwikkeling betaald voetbal' 146.